

LITERARNOPREVODNE IZMENJAVE Z RUŠČINO

Blaž Podlesnik
Univerza v Ljubljani

1 Uvod

Ruska književnost dobi svoj prostor v evropski književnosti sredi 19. stoletja, kot ena od pomembnih evropskih literarnih velesil pa se dokončno uveljavi ob koncu 19. stoletja. V času, ko se začne ruska književnost zares uveljavljati v širšem evropskem kontekstu, se z njo prvič srečamo tudi Slovenci. Čeprav so se posamezniki, ki so delovali v širšem evropskem prostoru, že pred tem pogosto ukvarjali z Rusi in ruščino – Bratko Kreft (1958, 90–93) denimo izpostavlja Herbersteina, Kumerdeja in Kopitarja – je zanimanje za rusko književnost sredi 19. stoletja povezano s težnjo po slovenski kulturni in politični emancipaciji: ruska književnost, ki se že postopno uveljavlja v germanskem in romanskem svetu, je nekakšen vzor ostalim nacionalnim slovanskim kulturam, ki na to pot šele stopajo. Vloge, ki jo različne slovenske nacionalne emancipatorne ideologije tega časa (Kopitarjev *avstroslavizem*, Prešernovo in Čopovo *romantično svetovljanstvo*, *panslavizem* in »jugoslovanski« *ilirizem*; gl. Jež 2016, 101–148, 205–243) pripisujejo ruski književnosti, so sicer različne: za nekatere je bila zanimiva kot vzor uspešne romantične integracije folklore v nacionalno književnost ali kot primer vrhunske književnosti evropske romantike (o tem pričajo Čopova pisma in Puškinova dela v izvorniku in nemških prevodih v Čopovi knjižnici; Kreft 1958, 93; Starikova 1999, 228), medtem ko so bili za panslavizem Rusi kot močna in suverena slovanska kultura zanimivi kot potencialni kulturnopolitični zavezniki, za ilirizem pa kot vzor, ki mu morajo – če se želijo zoperstaviti pritiskom germanskega in romanskega sveta – v kulturni politiki slediti združeni južni Slovani.

Ker so imela ta gibanja v drugi polovici 19. stoletja v Avstro-Ogrski tudi politične implikacije, je bila tudi recepcija ruske književnosti na Slovenskem odvisna od

ideološkega in političnega konteksta. To se ni spremenilo niti ob koncu stoletja, ko se je slovenska kulturna javnost razdelila na klerikalni in liberalni pol in je ideologija očitno pogosto vplivala tudi na izbor iz ruščine prevajanih del. Po prvi svetovni vojni in oktobrski revoluciji v Rusiji je v kontekstu kraljevine na prisotnost ruske književnosti v slovenskem prostoru pomembno vplivala številčna ruska emigracija, ki v slovenskem pretežno katoliškem okolju sicer ni bila enoznačno sprejeta, a ruski izobraženci, ki so delovali na različnih področjih, so rusko književnost doživljali kot enega vrhunskih dosežkov svoje kulture, ki ga morajo ohraniti pred kulturnim barbarstvom boljše vizma. Povsem v nov ideološki okvir je bila nato ruska književnost za nekaj let postavljena po drugi svetovni vojni, ko se je v Titovi Jugoslaviji ruska sovjetska kultura iz grozeče vzhodne nevarnosti spremenila v zaveznico, uradna sovjetska književnost socialističnega realizma pa v vzor, ki mu morajo slediti vse jugoslovanske književnosti. Relativno kratko obdobje sojetizacije slovenske književnosti se konec štiridesetih let nato konča, ko se ob sporu v okviru Informbiroja politično razideta Tito in Stalin, uradna jugoslovanska politika pa skuša svoj položaj utrditi tudi s preganjanjem vseh, ki jih označijo za simpatizerje Sovjetske zveze. To je seveda vplivalo na odnos do ruske kulture: sovjetsko sodobnost v programih slovenskih založb zamenja klasika, pozneje – v šestdesetih in sedemdesetih letih – pa se v programih slovenskih državnih založb pojavljajo celo dela sodobnejših avtorjev, ki so bila v Sovjetski zvezi prepovedana.

Po demokratizaciji v začetku devetdesetih let se vidik kulturne politike umakne v ozadje. Založbe v izbiri avtorjev sledijo ekonomskim interesom, kar se v tem obdobju odrazi tako na relativno majhnem številu kot na nenavadnem izboru prevedenih del, v zadnjem poldrugem desetletju pa na številu prevodov literarnih del iz ruščine znova pomembno vpliva kulturna politika – tokrat ruska, saj ruske oblasti z različnimi programi promocije ruske književnosti v tujini spodbujajo prevajanje lastnih avtorjev v tuje jezike, kar je pomembno povečalo število različnih literarnih prevodov.

Na kulturnozgodovinski kontekst prevajanja slovenske književnosti v ruščino je pomembno vplivalo dejstvo, da je imela slovenska književnost v primerjavi z rusko skozi svojo zgodovino status periferne evropske književnosti. V 19. stoletju je Ruse zanimala le kot ena od slovanskih književnosti, pozneje – v sovjetskem obdobju – pa predvsem kot ena od književnosti narodov Jugoslavije. Spremembe na založniškem področju, ki so jih prinesle družbene spremembe v devetdesetih, so bile za status slovenske književnosti dvojne: komercializacija knjižnega trga, ki se je preusmeril na komercialne uspešnice predvsem znanih zahodnih in domačih avtorjev, je otežila dostop slovenskim avtorjem, nov status nacionalne kulture, ki ga je slovenska v ruskih očeh dobila z osamosvojitvijo, pa je povečal interes strokovne javnosti.

2 Zgodovina prevodnih tokov iz ruščine v slovenščino in obratno

2.1 Prevodi iz ruščine

Obseg in število prevodov del ruske književnosti v slovenščino do konca prve svetovne vojne je treba ob pregledu samostojnih publikacij za celovito sliko nujno dopolniti s kratkim pregledom prevodov literarnih del v osrednjih slovenskih literarnih časopisih (gl. Vrtač 2016), saj je bil z vidika oblikovanja literarne javnosti v drugi polovici 19. stoletja vpliv časopisja bržčas večji od vpliva manj pogostih samostojnih knjižnih objav prevodov. Med letoma 1850 in 1879 je v različnih časopisih izšlo 50 prevodov ruskih avtorjev, medtem ko so v enakem obdobju v samostojnih izdajah izšli le štirje prevodi. V časopisnih objavah petdesetih in šestdesetih let prevladujejo prevodi ljudskih pesmi in pesnikov (pred)romantizma (v petdesetih dobimo prve prevode Ivana Krilova, Vasilija Žukovskega, Aleksandra Puškina in Mihaila Lermontova ter Alekseja Homjakova), v sedemdesetih letih pa se v literarnih časopisih vse pogosteje pojavljajo tudi prozna dela: dobimo prve prevode krajših del Nikolaja Gogolja, Antonija Pogorelskega in Marije Vilinske (ukrajinsko-ruske pisateljice in prevajalke, ki je ustvarjala pod psevdonimom Marko Volčok), prvič pa se s prevodi del Ivana Turgenjeva Slovenci začnemo seznanjati tudi z zares aktualnim dogajanjem v ruski književnosti.

Če sta prva dva knjižna prevoda, ki sta izšla v šestdesetih letih – pesnitev Lermontova *Izmael-Bej* v prevodu Jovana Vesela Koseskega (1864) in starorusko *Slovo o polku Igorevê* (*Pesem o vojski Igorjevi, poslovenjena iz staroruskega*) v prevodu Maksa Pleteršnika (1866) – še vezana na znanstveno in literarno »posvajanje«¹ vzorov drugih slovanskih kultur, sta dva knjižna prevoda v sedemdesetih odziv na aktualno dogajanje v ruski književnosti. Leta 1870, le tri leta po objavi izvirnika, izide roman *Dim*, šest let pozneje pa isti prevajalec Maks Samec podobno hitro prevede še pisateljevo povest *Pomladne vode* (podrobneje gl. Barbarič 1982). Tudi če pogledamo naslove in avtorje v časopisnih prevodih sedemdesetih in osemdesetih, je očitno, da predvsem s prevodi poezije Puškina in Lermontova prevajalci zapolnjujejo vrzeli v slovenski recepciji obeh pomembnih romantikov, medtem ko med sodobnimi imeni prevladuje Turgenjev, čigar krajša prozna dela izhajajo v letu ali dveh po izidu izvirnikov. V osemdesetih in devetdesetih letih, ko se število knjižnih izdaj zelo poveča, se razmerje sicer nekoliko spremeni, a tudi v tem času je ob 25 knjižnih izdajah izšlo še 81 del v periodiki. Tudi v tem obdobju v knjižnih prevodih prevladuje proza: v samostojnih knjižnih izdajah smo v dveh desetletjih dobili prevode večine romanov Turgenjeva in prva prevoda Leva Tolstoja (roman *Rodbinska sreča* 1889) in Fjodorja Dostojevskega (*Bele noči* 1895), ob pesmih smo začeli prevajati tudi prozna dela Puškina in Lermontova, v tem času pa v prevodu izidejo tudi *Mrtve duše* in kot prvo dramsko delo Gogoljev *Revizor*.

Knjižne izdaje prevzamejo glavno vlogo po letu 1900: do leta 1914 izide skoraj 40 knjižnih izdaj, medtem ko je objav prevodov v periodiki točno pol manj. Trend

prevajanja sodobnih avtorjev se nadaljuje tudi v tem obdobju: ob Antonu Čehovu, ki je zelo prisoten v periodiki in v knjižnih izdajah, smo v tem času prevedli tudi dela nekaterih drugih zelo priljubljenih prozaistov, ki so po svoje nadaljevali tradicijo družbenokritične proze realizma (Vladimir Korolenko, Maksim Gorki), ter tudi dela avtorjev, ki so tradicijo realizma povezovali z modernističnimi tokovi (Mihail Arcibašev, Leonid Andrejev). Gorki in Andrejev sta bila skupaj s še nekaj imeni prevedena v antologiji kratke proze *Ruska moderna*, ki je leta 1905 slovenskim bralcem predstavila nekatere smeri sodobne ruske proze. Slovenci Čehova in Gorkega v tem obdobju spoznavamo tudi kot dramatika (Bajt 2006, 17), obenem smo intenzivneje začeli prevajati še dva druga velikana realizma – Tolstoja in Dostojevskega, na področju prevajanja poezije pa je najpomembnejša knjižna izdaja obdobja zagotovo *Ruska antologija v slovenskih prevodih*, ki jo je v zadnjih letih 19. stoletja snoval Ivan Vesel, po njegovi smrti pa dokončal in 1901 objavil Anton Aškerc. Vesel je v antologijo zbral dela najpomembnejših avtorjev od klasicista Gavriila Deržavina do nekaterih imen lirike iz obdobja realizma (Jakov Polonski, Aleksej Homjakov, Nikolaj Nekrasov), Aškerc pa je dodal še nekaj pomembnih imen realizma (Lev Mej, Konstantin Aksakov), predvsem pa je skušal bralcu predstaviti tudi sodobnejšo liriko zadnjih dveh desetletij 19. stoletja.

Po zatišju v času prve svetovne vojne se v letih med obema vojnama število prevedenih naslovov znova poveča: v tem obdobju v dobrih dveh desetletjih izide več kot sto izdaj prevodov, ki deloma skušajo zapolniti vrzeli v prevodih klasike 19. stoletja (v tem času dobimo prve prevode Nikolaja Leskova, Mihaila Saltikova-Ščedrina, Ivana Gončarova, Dmitrija Mamina-Sibirjaka in Vsevoloda Garšina), še naprej se prevaja modernistična proza (prvi prevodi proznih del Dmitrija Merežkovskega, Ivana Bunina, Ivana Šmeljova), Gorki s svojo družbenokritično »proletarsko« prozo pa v tem obdobju postane pomemben avtor predvsem za levi del slovenskega razumništva. Ruska dela so imela v medvojnem obdobju tudi pomembno vlogo v gledališčih: uprizarjali smo dela Čehova in po drugi vojni praktično pozabljenega Andrejeva, ob Gorkem pa sta prostor na slovenskih odrih dobila tudi socialistična dramatika Valentin Katajev in Vasilij Škvarkin (Bajt 2006, 17–18). Čeprav obrobno, pa se je v sferi literarnega prevajanja odrazil tudi oster idejni razkol, ki se v ruski kulturi zgodi po revoluciji leta 1917 in ki v tridesetih letih deli tudi slovensko javnost: konec tridesetih let tako praktično sočasno prevedemo (sicer iz nemškega prevoda) nagrajeni »najboljši protiboljševistični roman« *Tovarna novih ljudi* v Nemčiji priljubljene emigrantske avtorice Alje Rahmanove in kanonično zgodnjesovjetsko klasiko Aleksandra Serafimoviča *Železna reka* (prevod je sicer izšel pri založbi Prosvetna matica v Chicagu). Drug zanimiv pojav v korpusu prevodov medvojnega obdobja so štirje prevedeni romani Vere Križanovske – pisateljice in okultistke, ki je s svojimi zgodovinskimi in okultnimi romani ob koncu 19. stoletja zaslovela v Franciji.

V prvem povojnem obdobju, ko se Jugoslavija v kulturni politiki zgleduje po Sovjetski zvezi, je zgolj v petih letih izšlo okoli 100 del, ob prevodih ideološko neoporečne

klasične in modernistične književnosti so pomemben del predstavljali prevodi proze socrealizma in del, ki jih je sovjetski socrealizem razglašal za svoje predhodnike (o sovjetizaciji in prevedenih socrealističnih delih v slovenščini gl. Bajt 2016, 164–189). Drug zanimiv pojav prevodne politike prvega povojnega obdobja je vključitev del sovjetske otroške in mladinske proze v programe državnih založb. V tem času dobimo prve prevode sovjetske otroške poezije (slikanice Korneja Čukovskega in Samuila Maršaka), nekoliko starejšim bralcem pa so založbe namenjale prevode zgodb o junaštvih v času vojne, npr. uspešnice *Deček iz Leningrada* Nine Rakovske, *Timur in njegova komanda* Arkadija Gajdarja, *Ivan Nikulin*, *ruski mornar* Leonida Solovjova in *Dva kapitana* Veniamina Kaverina.

Po sporu med Stalinom in Titom in »desovjetizaciji« uradne jugoslovanske (kulturne) politike se v petdesetih letih obseg prevodov zmanjša na približno polovico, na okrog 120 naslovov v celotnem desetletju. Kanonična socrealistična dela se v tem obdobju praktično ne prevajajo več oziroma so med prevedenimi sodobnimi avtorji predvsem takšni, ki so bili sicer del uradne sovjetske kulture ter potemtakem deklarirano predstavniki socrealizma, a so v svojih delih dejanskost obravnavali bolj kompleksno in so literarno zanimivejši. V tem času tako dobimo prve prevode del Konstantina Fedina, Ilje Erenburga in Leonida Leonova, nekoliko pozneje Mihaila Šolohova in Konstantina Simonova. Relativna neodvisnost slovenskih državnih založb od uradne sovjetske kulturne politike je konec petdesetih let omogočila, da smo Slovenci spoznali tudi nekatere zanimive zgodnjesovjetske avtorje, ki so pozneje pri sovjetskih oblasteh padli v nemilost: v prevodih Ceneta Kopčavarja so tako samostojno izšla dela Jurija Oleše in Izaka Bablja, širši pogled v zgodnjo pooktobrsko prozo pa je bralcem ponudila zbirka *Viharni piš* (podr. gl. Bajt 1982a). Če so v prvem povojnem obdobju slovenske založbe začele izdajati sovjetsko otroško literaturo, predvsem poezijo, so v petdesetih odkrile sovjetsko znanstveno fantastiko (prvi prevodi del Ivana Jefremova) in satirično prozo (*Zlato tele* in *Dvanajst stolov* Ilje Iljfa in Jevgenija Petrova), ki sta nagovarjali širši krog bralstva. Tako sovjetska otroška literatura kot tudi znanstvena fantastika sta del prevodnih programov tudi pozneje, v šestdesetih, sedemdesetih in osemdesetih letih.

Kljub zanimanju za sočasno rusko književnost glavnino objavljenih prevodov od petdesetih do osemdesetih let predstavljajo prevodi klasike. Ob posebni pozornosti, ki jo je iz ideoloških razlogov deležen »klasik« socialnega realizma Gorki, so v ospredju predvsem avtorji 19. stoletja od Puškina do Čehova, katerih dela so založbe skušale sistematično in celovito predstaviti bralcem v obliki izdaj (i)zbranih del: Puškin v šestih knjigah (1949–1967), Čehov v treh (1947–1955), Turgenjev v štirih (1951–1954) in Dostojevski v desetih knjigah (1957–1972). Zanimivo, da podobne knjižne predstavitve ni bil deležen še eden od nespornih velikanov realizma – Lev Tolstoj, čeprav so tudi njegova dela v tem obdobju pogosto izhajala v preglednih izdajah (ob prevodih avtorjevih romanov je izšlo več preglednih zbirk krajših proznih del). Številna posamezna dela omenjenih

avtorjev – predvsem njihovi romani – so izhajala tudi samostojno ali v ostalih osrednjih zbirkah (npr. *Kondor*, *Sto romanov*), ki so promovirale tudi prevode nekaterih drugih klasikov (Lermontova, Leskova, Gončarova, Saltikova-Ščedrina). Ob tovrstnih poskusih celoviteje predstaviti opuse posameznih avtorjev nastaja veliko število novih prevodov, številna že prevedena dela pa izhajajo v posodobljenih in dopoljenih prevodih.

V šestdesetih in sedemdesetih letih se med prevodi čedalje pogosteje pojavljajo tudi dela, ki so v Sovjetski zvezi zamolčana ali celo prepovedana. Takoj po objavi smo nemudoma prevedli *En dan Ivana Denisoviča Aleksandra Solženicina*, pozneje – v sedemdesetih in v začetku osemdesetih – pa še več njegovih romanov, ki so v Sovjetski zvezi ostali neobjavljeni. Po škandalu s Pasternakovim romanom *Doktor Živago*, ki je bil v Sovjetski zvezi zaradi izida v Italiji in prejete Nobelove nagrade prepovedan, je slovenski prevod pri Cankarjevi založbi izšel že konec šestdesetih. V sedemdesetih smo pri isti založbi dobili še prevod v Sovjetski zvezi prav tako neobjavljenega romana *Mi Jevgenija Zamjatina*, ki je bil sicer napisan že v dvajsetih letih, izšlo pa je tudi več prevodov del Mihaila Bulgakova. Več kot očitno je, da so skušali slovenski prevajalci in uredniki pokazati od uradne sovjetske ideologije neodvisno in bolj objektivno sliko razvoja ruske književnosti v sovjetskem obdobju ter predstaviti idejno in estetsko zelo različne avtorje. Konec sedemdesetih je tako izšla nova antologija porevolucionarne proze (*Pisani vetrovi*, uredil Drago Bajt), od konca sedemdesetih in osemdesetih pa dobimo tudi nekaj prevodov ključnih proznih del zgodnjega sovjetskega obdobja (npr. *Golo leto* Borisa Piljnjaka), ruskega modernizma (*Peterburg* Andreja Belega, zbirka kratke proze Alekseja Remizova) in sodobnejše sovjetske neuradne književnosti (Venedikt Jerofejev, Eduard Limonov, Vladimir Vojnovič; podr. gl. Bajt 2007, 69–70; 2013, 165).

V osemdesetih je več pozornosti namenjeno tudi poeziji. Če smo v prejšnjih desetletjih izdajali predvsem klasike 19. stoletja (od modernističnih pesnikov so v prvih dveh povojnih desetletjih samostojno izšle le lirika Sergeja Jesenina in dve pesnitvi Vladimirja Majakovskega in Aleksandra Bloka), so konec sedemdesetih in v osemdesetih izšli knjižni prevodi izborov lirike nekaterih najpomembnejših ruskih pesnikov 20. stoletja: Vladimirja Majakovskega, Aleksandra Bloka, Ane Ahmatove, Osipa Mandelštama, Borisa Pasternaka in Josifa Brodskega. V začetku devetdesetih je nato izšla tudi pregledna *Antologija ruske poezije 20. stoletja* (uredil Tone Pavček), pozneje pa še izbora lirike Marine Cvetajeve in Nikolaja Zabolockega.

V devetdesetih letih se je število knjižnih izdaj prevodov iz ruščine zmanjšalo za polovico. Med naslovi so prevladovali ponatisi klasike 19. stoletja in novi prevodi Slovcem že znanih emigrantskih in sovjetskih klasikov, dobili pa smo tudi nekaj prevodov še neprevedenih avtorjev sovjetskega obdobja, medtem ko so bili prevodi novejših del zelo redki (edini sodobnejši deli, ki sta v prevodu izšli le nekaj let po izidu izvirnikov, sta bila roman Andreja Bitova *Puškinski dom* in mafijska kriminalka *Jaz, boter Jevgenija Suhova*). To se je spremenilo v zadnjih dveh desetletjih, ko se ob občutnem povečanju števila izdaj

zelo poveča delež prevodov sodobnejših avtorjev. Uredniki in prevajalci bralcem v prevodih ponujajo tako sodobno rusko žanrsko prozo, npr. kriminalke Aleksandre Marinice ali ezoterično prozo Vladimirja Megreja, kot številna literarno zanimiva dela in avtorje.

Začetek tega odkrivanja posebnosti sodobnejše ruske književnosti zaznamuje antologija sodobne ruske kratke proze *Pogovor gluhonemih* (uredil Borut Kraševc), ki je slovenskim bralcem prvič predstavila številne avtorje, katerih dela so nato lahko spoznavali v samostojnih knjižnih prevodih. Sicer sta med sodobnejšimi avtorji danes v prevodih verjetno najceloviteje predstavljena Viktor Pelevin in Boris Akunin, redno pa izhajajo tudi posamezna dela številnih sodobnih uveljavljenih avtorjev. Ob tem smo v zadnjih dveh desetletjih zapolnili tudi nekatere pomembne vrzeli v prevodih modernistične in sovjetske proze (tu velja posebej izpostaviti načrtna prizadevanja Draga Bajta in njegove prevode proze Remizova, Belega, Zamjatina, Jurija Trifonova itn.) in poezije (prevodi pesnitev Cvetajeve in poezije Velimirja Hlebnikova), velik del sodobnih izdaj pa predstavljajo tudi novi prevodi klasike 19. stoletja.

2.2 Prevodi v ruščino

Prevodov iz slovenščine v ruščino je občutno manj in njihova zgodovina je krajša. Prva knjiga – prevod Levstikovega *Martina Krpana* – je v prevodu Slovenca Davorina Hostnika izšla 1891 v Trstu, medtem ko so Rusi približno v istem obdobju opazili izjemnost zapuščine Franceta Prešerna. Čeprav so se prevodi posameznih pesmi Prešerna in Koseskega že prej pojavljali v različnih ruskih antologijah slovanske poezije, so prav prevodi prevajalca in filologa Fjodorja Korša, ki so se začeli v revijah pojavljati v osemdesetih letih 19. stoletja, Prešerna Rusom prvič predstavili kot pomembnega romantičnega lirika: leta 1901 so v Moskvi izšle *Pesmi Franceta Prešerna* (podr. gl. Starikova 2000, 285–288). Deset let pozneje je v antologiji *Knjižnica izbranih slovanskih pisateljev* izšel prvi prevod Cankarja (*Hišo Marije Pomočnice* je prevedel Janko Lavrin, ki je takrat študiral v Rusiji), še skoraj dve desetletji pozneje, leta 1927, pa je izšel še prvi samostojni knjižni prevod istega avtorja: glede na zgodovinski kontekst ne preseneča, da je bil kot reprezentativno delo pisatelja, ki je bran kot »proletarski« pisec, izbran *Hlapec Jernej in njegova pravica* (verjetno sicer ni šlo za prevod izvirnika; gl. Čepelevskaja 2016, 35). Ista povest je v novem prevodu izšla tudi v izboru Cankarjeve proze konec štiridesetih in nato še samostojno v petdesetih letih.

Do druge svetovne vojne nato ni izšel noben knjižni prevod slovenskega avtorja, po vojni – do konca petdesetih let – pa so Rusi znova dvakrat izdali izbor Prešernove lirike v novih prevodih (1948, 1955), že omenjeno zbirko izbrane Cankarjeve proze (1945) in izbor iz Cankarja, ki je obsegal kratko prozo, dramatiko in roman *Martin Kačur* (1958). Ob tem sta sodobno slovensko prozo predstavljala Prežihov Voranc (izbor kratke proze pod naslovom *Solzice*, 1959) in povojna slovenska uspešnica Ivana Bratka *Teleskop* iz leta 1954, ki je v prevodu izšla le štiri leta pozneje.

V šestdesetih so ob Cankarju (*Na klancu*) prevajali predvsem slovensko vojno prozo, npr. Prežihov *Doberdob*, *Sedmino* Bena Zupančiča, kratko prozo Cirila Kosmača, izšel je tudi izbor poezije Otona Župančiča, posamezne pesmi starejših slovenskih avtorjev pa so bile pogosto vključene v različne antologije jugoslovanske književnosti. V sedemdesetih in osemdesetih se prevedenim sodobnim avtorjem pridružijo še Nada Kraigher, Tone Svetina, Juš Kozak, Karel Grabeljšek in Drago Jančar (prevod *Galjota* je izšel leta 1982, le štiri leta po objavi izvirnika), poleg tega pa v prevodu izide tudi Finžgarjev roman *Pod svobodnim soncem*. Osemdeseta so očitno tudi bolj naklonjena prevodom sodobnejših pesnikov: izideta dve antologiji slovenske poezije, ena z izborom sodobnejših avtorjev (Edvard Kocbek, Jože Udovič, Matej Bor, Tone Pavček, Janez Menart), druga – pregledna – pa z izborom slovenske poezije 20. stoletja; izšla je tudi samostojna pesniška zbirka Janeza Menarta. V istem obdobju v Moskvi izide knjižna izdaja dramskih besedil Andreja Hienga. Ob tem se že v šestdesetih med prevodi pojavi tudi slovenska otroška in mladinska književnost (Ele Peroci, Toneta Seliškarja, Antona Ingoliča), ki ostaja v izboru tudi v sedemdesetih (Branka Jurca) in osemdesetih (Leopold Suhadolčan), precej pozornosti pa je deležna tudi slovenska otroška poezija, ki je vključena v številne priljubljene zbirke otroških pesmi (podr. gl. Gromova 2020).

V prelomnem obdobju v začetku devetdesetih se prevajanje slovenskih avtorjev praktično ustavi. Leta 1990 še izideta Jančarjev *Severni sij* in izbor kratke proze Franceta Bevka, nato pa razen objav izbora pesmi Tomaža Šalamuna *Tuja literatura* večji del desetletja ni bilo novih prevodov slovenske književnosti. Založniški sistem, ki je prej uresničeval državno kulturno politiko, je bil s spremembo sistema v celoti prepuščen trgu, zato so se ruske založbe posvečale predvsem domači in zahodni žanrski prozi. Zanimivo je, da je edini slovenski roman, ki je bil v tem novem kontekstu izdan (in to kar trikrat), Finžgarjev roman *Pod svobodnim soncem* (1994, 1997, 2000), ki mu je prevajalec za uspeh v novih razmerah dal malce bolj militanten naslov *Slovanski meč* (Sozina in Čepelevskaja 2012, 154–155).

Nov val zanimanja za slovensko književnost se začne ob koncu devetdesetih let, ko se postopoma vzpostavijo mehanizmi podpore tržno manj zanimivim vejam založništva, obenem pa se ruska slovenistika dokončno uveljavi kot samostojna veja južne slavistike. V zadnjih dveh desetletjih je tako izšlo več kot štirideset knjižnih izdaj, ki skušajo predstaviti zgodovino in aktualno stanje slovenske književnosti: prva antologija *Sodobna slovenska proza, poezija in drama* (2001), izbor *Slovenska poezija* (2008, 2015), dve antologiji slovenske novele (obe 2011), *Antologija sodobne slovenske drame* (2016) ter številne samostojne knjižne izdaje prevodov. Med klasiki še vedno prevladuje Cankar, ki je v ruskih prevodih najceloviteje predstavljen, prevedena pa so tudi posamezna dela Borisa Pahorja in Vitomila Zupana ter izbori lirike Karla Destovnika in Franceta Balantiča (v skupni izdaji) ter Tomaža Šalamuna. Kar nekaj je tudi posameznih prevodov še živečih sodobnih prozaistov, kot so Andrej Blatnik, Andrej Skubic, Vlado Žabot, Marko

Sosič, Goran Vojnovič in Mitja Čander, s petimi prevedenimi romani je zaenkrat najbolj prevajan sodobni avtor Drago Jančar.

Ob antologijskih predstavitvah se je več sodobnih pesnikov – Alojz Ihan, Lojze Krakar, Miroslav Košuta, Svetlana Makarovič, Niko Grafenauer, Milan Jesih, Andrej Brvar, Tone Kuntner, Boris A. Novak – ruskim bralcem predstavilo tudi na straneh literarnih revij, pesmi Milana Jesiha pa so izšle v samostojni zbirki (podr. o posameznih prevodih do leta 2012 gl. Sozina in Čepelevskaja 2012). Kot zanimivost dodajmo, da je ugled slovenske otroške književnosti, ki se je izoblikoval že v sovjetskem obdobju, očitno vplival tudi na sodobne ruske založnike, ki danes iščejo nove avtorje na tem tržno zanimivem segmentu založništva. Leta 2018 je tako v Sankt Peterburgu izšla cela serija otroških slikanic pesnice Zvezdane Majhen (Gromova 2020, 375–376).

Če so prevodi ruske književnosti že od druge polovice 19. stoletja naprej ves čas pomemben del referenčnega okvira, v katerem se oblikuje horizont slovenske književnosti, to za slovensko književnost v Rusiji verjetno ne velja. Slovenska književnost je bila na ogromnem ruskem knjižnem trgu prisotna v precej manjši meri in manj celovito, v sovjetskem obdobju je bila pogosto ideologizirana in vključena v splošni jugoslovanski kontekst; še danes pogosto izhaja pri založbah ali v zbirkah, ki jo umeščajo v slovanski kulturni kontekst (npr. zbirka *Sto slovanskih romanov*). To verjetno določa tudi njeno bralsko recepcijo, na nek način omejuje krog bralcev in zmanjšuje potencialni vpliv slovenskih avtorjev, a prevodi ostajajo, in včasih je težko napovedati ali celo pojasniti, kako se lahko tudi obrobna književnost plodno dotakne velike literature. Tak primer, ki ga lahko izpostavimo, je oblika sonetnega venca, ki je ruska poezija do konca 19. stoletja ni poznala, pozneje pa se je precej uveljavila v liriki ruskega modernizma (podr. gl. Starikova 2000, 285).

3 Pomembni avtorji, večkrat prevedena dela

Slovenci smo največkrat in najceloviteje prevajali tiste ruske avtorje, ki so se tudi sicer uveljavili kot del kanona svetovne književnosti: Puškin, Lermontov, Turgenjev, Tolstoj in Dostojevski imajo v prevodih več kot stodvajsetletno zgodovino in številna njihova dela smo v različnih obdobjih prevedli večkrat. Pogosto so novi ali posodobljeni prevodi nastajali ob izidih izdaj (i)zbranih del v povojnem obdobju, v zadnjih desetletjih pa redno izhajajo tudi novi prevodi (naj omenim le številne nove prevode romanov Dostojevskega, *Mrtve duše*, *Vojno in mir* itn.; gl. poglavji *Prevajanje Aleksandra Sergejeviča Puškina* in *Prevajanje Dostojevskega*). V 20. stoletju sta bila posebne pozornosti deležna Čehov in Gorki, pri katerih – razen v primeru dram in nekaterih proznih del Čehova – sicer nimamo različnih prevodov, je pa njuno ustvarjanje zelo celovito predstavljeno s prevodi, ki se pri Čehovu dopolnjujejo tudi v zadnjem obdobju. Podoben poseben status imata med sicer mnogo manj številčnimi prevodi v ruščino dva slovenska klasika – Prešeren in

Cankar. Tudi v njunem primeru so v povojnem obdobju ponovno prevedli nekatera že prevedena dela, Prešernova celo večkrat (gl. Starikova 2000; Ryžova 1997), Cankar pa ob vseh pisateljih 20. stoletja ostaja najbolj prevajan slovenski avtor tudi v zadnjem desetletju.

4 Pomembni prevajalci

Seznam najpomembnejših prevajalcev iz ruščine je leta 2013 v pregledu zgodovine prevajanja iz ruščine ponudil rusist, prevajalec in prevodoslovec Drago Bajt. V njem je kot prevajalce, ki so v prevajanju ruske književnosti pustili posebno sled, izpostavil Ivana Prijatelja, Vladimirja Levstika, Josipa Vidmarja, Vero Brnčič, Mileta Klopčiča, Janka Modra, Severina Šalija, Ceneta Kopčavarja, Toneta Pavčka, Marjana Poljanca, Draga Bajta, Milana Jesiha, Lijano Dejak in Boruta Kraševca (Bajt 2013, 165). Pri večini gre za zelo prepoznavna imena, ki so v knjigi predstavljena v posebnem razdelku (Levstik, Vidmar, Klopčič, Moder, Pavček, Bajt, Poljanec), zato samo na kratko izpostavimo glavne posebnosti prevodnih opusov ostalih.

Literarni zgodovinar in univerzitetni profesor Ivan Prijatelj (1875–1937) je v prvi tretjini 20. stoletja prevajal Puškina (prva prevoda *Jevgenija Onjegina* in povesti *Stotnikova bči*), Turgenjeva, Gogolja (*Revizor*), kratko prozo Čehova in satirične basni Saltikova-Ščedrina. Vera Brnčič (1913–1977), prav tako literarna zgodovinarica in univerzitetna profesorica, je v povojnem obdobju prevedla vrsto dramskih besedil ter prozna dela Turgenjeva, Viktorja Nekrasova, Tolstoja in Bunina, pesnik in urednik Severin Šali (1911–1992) pa je iz ruščine prevajal prozo Gogolja, Turgenjeva, Dostojevskega, Tolstoja, Leskova, Mamina-Sibirjaka, Korolenka, Bunina, Gorkega, Andreja Platonova in še nekaterih drugih avtorjev. Ime prevajalca, slavista in srednješolskega profesorja Ceneta Kopčavarja (1922–1966) je – kot že omenjeno – povezano predvsem s prevajanjem zgodnjesorjetske proze (Babelj, Oleša), prevajal pa je tudi dela Mihaila Šolohova ter Iljfa in Petrova, medtem ko je prevajalski opus pesnika in dramatika Milana Jesiha (1950) pretežno gledališki: Jesih je prevedel drame Gogolja, Aleksandra Ostrovskega, Čehova, Gorkega, Bablja, Bulgakova in Vasilija Aksjonova, z nekaj pesniškimi prevodi pa je sodeloval tudi pri zadnji izdaji lirike Lermontova.

Oba izpostavljena prevajalca mlajše generacije, Lijana Dejak (1960) in Borut Kraševc (1973), tudi literarni kritik in prozaist, sta dobro znana predvsem slovenskim bralcem sodobnejše ruske proze. Prva je prevedla vrsto detektivskih romanov Marinine in Akunina ter dela številnih drugih sodobnih avtorjev, v zadnjem obdobju pa se loteva tudi prevodov klasike, medtem ko je literarni prevajalski opus Boruta Kraševca že ves čas bolj raznolik: ob prevodih sodobnih prozaistov (tu velja izpostaviti Vladimirja Makanina in predvsem Viktorja Pelevina) je tudi avtor velikega števila prevodov klasikov (predvsem Dostojevskega in krajših proznih del Tolstoja), veliko pa je prevajal tudi za gledališče. Slabo desetletje po Bajtovem pregledu je verjetno treba na seznam pomembnih prevajalcev iz

ruščine dodati še eno danes že povsem uveljavljeno ime z obsežnim prevajalskim opusom: Urša Zabukovec (1980), tudi literarna kritičarka in esejistka, se je na področju literarnega prevajanja iz ruščine uveljavila predvsem kot prevajalka Dostojevskega in Tatjane Tolstoj.

Med prevajalci slovenske književnosti v ruščino je v kontekstu prevajanja Prešerna treba omeniti že v zgodovinskem pregledu izpostavljenega slavista in univerzitetnega profesorja Fjodorja Korša (1843–1915), pozneje, v skoraj celotnem sovjetskem obdobju, pa so se s prevajanjem iz slovenščine ukvarjali različni prevajalci, ki niso bili zares specializirani za prevajanje iz slovenščine (sploh poezijo so s pomočjo dobesednih proznih prevodov posameznih verzov pogosto prevajali pesniki, ki niso znali slovensko). Več prevodov slovenske proze v tem obdobju je delo literarnega kritika in zgodovinarja Aleksandra Romanenka (1932), ki je sicer veliko prevajal tudi iz ostalih južnoslovenskih književnosti, kot prevajalki za slovensko književnost pa sta se že v poznem sovjetskem obdobju uveljavili slovenistki in literarni zgodovinki Maja Ryžova (1927–2017; podr. gl. Čepelevskaja 2018) in Mariana Beršadska (1939). Prva je prevajala predvsem slovensko novelistiko, Beršadska pa se je predvsem v zadnjem obdobju uveljavila kot prevajalka sodobnih slovenskih romanov. Med sodobnimi prevajalkami slovenske proze srednje in mlajše generacije se pojavlja več različnih imen, npr. Nadežda Starikova, Julija Sozina, Ana Bodrova, Aleksandra Krašovec, kot prevajalko sodobne slovenske poezije pa je treba posebej izpostaviti Žano Perkovsko.

5 Prevodoslovne obravnave

Čeprav so po Antonu Aškercu (2013 [1901]) in Ivanu Prijatelju (2013 [1901]) o prevajanju iz ruščine pisali številni avtorji, je edini, ki se je res sistematično posvečal temi prevajanja iz ruščine, že omenjeni Drago Bajt. Njegove prevodoslovne razprave so posvečene tako zgodovini literarnega prevajanja iz ruščine v celoti (Bajt 2013) kot tudi posameznim obdobjem (Bajt 2006) ali literarnim pojavom (Bajt 2007), ob tem pa je posebej predstavljal tudi delo posameznih prevajalcev (Bajt 1982a; 1982b; 2003). Njegove pregledne razprave ob predstavitvi prevedenih del odlikujejo tudi kakovostni literarnozgodovinski pregledi najpomembnejših obdobj in tokov v ruski književnosti, na temelju katerih je nato ovrednotena slovenska prevodna recepcija dogajanja v izvorni književnosti. Ob prevedenih delih Bajt tako izpostavlja tudi ključne vrzeli v slovenski prevodni recepciji razvoja ruske književnosti, ki jih – kot je bilo izpostavljeno – skuša nato zapolniti tudi s svojimi prevodi.

Med celovitejšimi obravnavami prevajanja iz ruščine je treba omeniti še diplomsko delo o časopisnih prevodih ruskih avtorjev v drugi polovici 19. stoletja (Vrtač 2016) in monografijo o vplivu, ki ga je imela ruska književnost na slovenske pesnike v začetku preteklega stoletja (Ryžova 2012), sicer pa se večina prevodoslovnih razprav, ki jih pogosto pišejo prevajalci, ukvarja s prevodi posameznih avtorjev, na primer Puškina (Prijatelj

2013 [1901]; Željenzov 1982a; 1982b; Starikova 1999), Lermontova (Jesenšek 2015a), Turgenjeva (Barbarič 1982), Tolstoja (Dejak 2020) in Bulgakova (Dejak 2018). Pogosto so razprave posvečene tudi prevodom posameznih del in z njimi povezanim vprašanjem o prevajanju specifičnih slogovnih in kulturnih prvin (Kaloh Vid 2014; 2015; Makarova 2012; Nartnik 1982; Podlesnik 2015; Skaza 1963; Trenc 2007; Dejak 2015; Zabukovec 2018; Kraševac 2018; 2020). Redkejši so poskusi celovitejše osvetlitve posameznih prevodnih fenomenov, denimo vprašanja posodabljanja prevodov (Kaloh Vid 2017), posebnosti prevajanja klasike (Kraševac 2015) ali specifične zvrsti (Rupar 1975), malo pa je tudi razprav z elementi prevodne kritike (Vidmar 2013 [1926]), običajno se ti pojavijo ob primerjavi različnih prevodov istega dela (Jesenšek 2015b).

Še manj je prevodoslovnih obravnava prevodov slovenske književnosti v ruščino. Še najceloviteje je predstavljeno obdobje med letoma 1990 in 2010, saj so prevedena dela vključena v bibliografske preglede ruske slovenistike (Sozina in Čepelevskaja 2011), isto obdobje zgodovine ruskih prevodov slovenske književnosti pa je predstavljeno tudi v posebni razpravi Julije Sozine in Tatjane Čepelevske (2012). Poleg tega so podrobneje predstavljeni tudi zgodovina ruskih prevodov Prešerna (Ryžova 1997; Starikova 2000), delno prevodi Cankarja (Čepelevskaja 2016), prevodi slovenske otroške književnosti (Gromova 2020) ter prevodni opus Maje Ryžove (Čepelevskaja 2016).

6 Zaključek

V več kot stoletje in pol dolgem dialogu slovenske in ruske kulture je imela dobršen del tega časa ključno vlogo književnost. Ne glede na to, da je bil glas ruske kulture za Slovence v večini obdobjih pomembnejši in da so Rusi slovensko književnost spoznavali pozneje in v manjšem obsegu, ter navkljub temu, da je naravo književnega medkulturnega dialoga ključno določal tudi zgodovinski politični kontekst, so literarni prevodi klasičnih del in sodobne književnosti širili horizont tako slovenske kot ruske književnosti. Za Slovence je bila ta vloga vsaj v nekaterih zgodovinskih obdobjih tako rekoč ključna, za Ruse morda bolj periferna, a kljub temu ne nepomembna. Po skoraj dvesto letih spoznavanja drug drugega že dobro poznamo: v kakovostnih prevodih beremo največje klasike in odkrivamo zanimiva sodobna imena, ostajajo pa seveda še številni avtorji in dela, ki še čakajo, da vstopijo v ta dialog in v novem kulturnem okolju zaživijo v novih prevodih.

7 Seznam sorodnih poglavij v monografiji

Trženjski in organizacijski vplivi na razvoj knjižnega založništva in na knjižno prevajanje / Prevajanje Aleksandra Sergejeviča Puškina / Prevajanje Dostojevskega / Vladimir Levstik / Josip Vidmar / Mile Klopčič / Janko Moder / Tone Pavček / Drago Bajt / Marjan Poljanec

Bibliografija

- Aškerc, Anton. 2013 [1901]. »Ruska antologija v slovenskih prevodih (1901).« V *Prevajalci o prevodu. Od Trubarja do Župančiča*, uredila Majda Stanovnik, 153–156. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Bajt, Drago. 1982a. »Prevajalec Cene Kopčavar.« V *Iz zgodovine prevajanja na Slovenskem*, uredili Drago Bajt, Frane Jerman in Janko Moder, 333–344. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Bajt, Drago. 1982b. »Prevajalska načela Vladimirja Levstika.« V *Iz zgodovine prevajanja na Slovenskem*, uredili Drago Bajt, Frane Jerman in Janko Moder, 221–230. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Bajt, Drago. 2003. »Tine Debeljak, prevajalec ruske romantične poezije.« *Loški razgledi* 50: 93–100.
- Bajt, Drago. 2006. »Prevajanje ruske moderne literature.« V *Prevajanje besedil iz prve polovice 20. stoletja*, uredila Martina Ožbot, 13–39. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Bajt, Drago. 2007. »Prevajanje neuradne ruske literature.« *Hieronymus* 1, št. 1–2: 63–74.
- Bajt, Drago. 2013. »Prevajanje ruske literature na Slovenskem.« V *Slavistika v regijah – Nova Gorica*, uredila Boža Krakar Vogel, 163–169. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije.
- Bajt, Drago. 2016. *Kar je sonce za luno, to je Rusija za nas: Kaj je socialistični realizem?* Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura.
- Barbarič, Štefan. 1982. »Prvi slovenski prevodi Turgenjeva.« V *Iz zgodovine prevajanja na Slovenskem*, uredili Drago Bajt, Frane Jerman in Janko Moder, 71–88. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Čepelevskaja, Tatjana. 2016. »Ivan Cankar (1876–1918). K 140-letju so dnja rojdenija.« *Slavjanskij mir v tret'em tisočletii* 11: 23–39.
- Čepelevskaja, Tatjana. 2018. »Iz istorii rossijskoj slovenistiki: Majja Il'inična Ryžova — žizn' v nauke.« *Slovenica* IV: 31–44.
- Dejak, Lijana. 2015. »Neskol'ko momentov v perevode romana Vladimira Vojnoviča Moskva 2042 na slovenskij jazyk.« V *Miry literaturnogo perevoda*, uredila Aleksandr Ja. Livergant in Igor' O. Sid, 197–202. Moskva: Institut perevoda.
- Dejak, Lijana. 2018. »Perevody Bulgakova v Slovenii; novyj perevod izbrannyh rasskazov.« V *Miry literaturnogo perevoda: V 2 t. T. 1. Perevodčik i avtor: na puti k ideal'nomu tekstu*, uredila Aleksandr Ja. Livergant in Dar'ja D. Kuzina, 42–48. Moskva: Institut perevoda.
- Dejak, Lijana. 2020. »Perevody proizvedenij Tolstogo na slovenskij: bibliografija.« V *Miry literaturnogo perevoda: V 2 t. T. 2. Perevodčik: gibkost' tradicii i uprjamstvo eksperimenta*, uredila Igor' O. Sid in Dar'ja D. Kuzina, 29–34. Moskva: Institut perevoda.
- Gromova, Marija M. 2020. »Slovenskaja detskaja poëzija v perevodah na russkij jazyk.« *Detskie čtenija* 18, št. 2: 364–381.

- Jesenšek, Marko. 2015a. »Lermontov v slovenščini.« V *Sanje. Izbrano delo Lermontova*, uredili Kristina Kočan Šalamon in Natalia Kaloh Vid, 222–263. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta.
- Jesenšek, Marko. 2015b. »Jadro Lermontova v slovenskih prevodih.« V *Tvorčestvo M.Ju. Lermontova: motivi, teme, prevodi*, uredila Natalija Kaloh Vid, 26–42. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta.
- Jež, Andraž. 2016. *Stanko Vraz in nacionalizem: od narobe Katona do narobe Prešerna*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Kaloh Vid, Natalia. 2014. »Prevajanje jezikovnih prvin, značilnih za sovjetski družbeno-kulturni diskurz, v romanu M. Bulgakova Mojster in Margareta.« *Slavistična revija* 62, št. 1: 91–107.
- Kaloh Vid, Natalia. 2015. »Kulturnospesificne prvine v prevodu povesti M. Bulgakova Pasje srce.« *Primerjalna književnost* 38, št. 2: 195–212, 238.
- Kaloh Vid, Natalia. 2017. »Posodabljanje prevodov: Prevajanje kulturnospesificnih elementov v prvih dveh knjigah romana Bratje Karamazovi.« *Slavistična revija* 65, št. 3: 459–474.
- Kraševac, Borut. 2015. »Novye perevody russkoj klassiki na slovenskij jazyk.« V *Miry literaturnogo perevoda*, uredila Aleksandr Ja. Livergant in Igor O. Sid, 58–62. Moskva: Institut perevoda.
- Kraševac, Borut. 2018. »Igra slov v romane Svjaščennaja kniga oborotnja Viktora Pelevina.« V *Miry literaturnogo perevoda: V 2 t. T. 1. Perevodčik i avtor: na puti k ideal'nomu tekstu*, uredila Aleksandr Ja. Livergant in Dar'ja D. Kuzina, 61–65. Moskva: Institut perevoda.
- Kraševac, Borut. 2020. »Perevod romana Obitel' Zahara Prilepina na slovenskij.« V *Miry literaturnogo perevoda: V 2 t. T. 1. Literaturnyj perevod: ot tolkovanija k perevoploščenuju*, uredila Igor' O. Sid in Dar'ja D. Kuzina, 72–77. Moskva: Institut perevoda.
- Kreft, Bratko. 1958. »Fragmenti o slovensko-ruskih stikih.« *Slavistična revija* 11, št. 1–2: 90–108.
- Makarova, Irina. 2012. »Večplastnost medjezikovnih kolokvialnih ustreznicev v primeru prevoda romana Andreja Skubica Lahko v ruski jezik.« V *Slavistika v regijah – Koper*, uredila Boža Krakar Vogel, 159–164. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije.
- Nartnik, Vlado. 1982. »Ob prvem prevodu Slova o polku Igorevč v slovenščino.« V *Obdobje realizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi (tipološka problematika ob jugoslovan-skem in širšem evropskem kontekstu)*, uredili Boris Paternu, Franc Jakopin in Jože Koruza, 261–269. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Podlesnik, Blaž. 2015. »Prevajalske zagate na periferiji kanona na primeru prevoda ene od 'juncker-skih' pesnitev Lermontova.« V *Tvorčestvo M.Ju. Lermontova: motivi, teme, prevodi*, uredila Natalija Kaloh Vid, 43–58. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta.
- Prijatelj, Ivan. 2013 [1901]. »Puškin v slovenskih prevodih (1901).« V *Prevajalci o prevodu. Od Trubarja do Župančiča*, uredila Majda Stanovnik, 165–205. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Rupar, Rado. 1975. »O prevajanju novejših ruske stilizirane proze.« *Jezik in slovstvo* 21, št. 8: 257–261.

- Ryžova, Maja. 1997. »'Sonety nesčast'ja' France Prešerna v ruskih prevodah Fedora Korša i Aleksandra Gitoviča.« V *Sonet in sonetni venec: mednarodni simpozij v Ljubljani od 28. do 30. junija 1995*, uredila Boris Paternu in Franc Jakopin, 345–358. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture.
- Ryžova, Maja. 2012. *Slovenskaja poèzija konca XIX – načala XX vv. i rusckaja literatura*. Sankt-Peterburg: NPPL Rodnye prostory.
- Skaza, Aleksander. 1963. »Na pol poti (nekaj misli ob slovenskem prevodu povesti Prijatelj Vasilija Aksjonova).« *Jezik in slovstvo* 8, št. 8: 250–252.
- Sozina, Julija in Tatjana Čepelevskaja. 2012. »Literarni prevodi iz slovenščine v ruščino med letoma 1990 in 2011.« V *Slavistika v regijah – Koper*, uredila Boža Krakar Vogel, 153–158. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije.
- Sozina, Julija in Tatjana Čepelevskaja. 2011. *Bibliografija rossijskoj slovenistiki*. Moskva: ISI RAN.
- Starikova, Nadežda. 1999. »A. S. Puškin v slovenskih prevodah i literaturnoj kritike (XIX v.).« *Slavjanskij al'manah* 1998, 228–234.
- Starikova, Nadežda. 2000. »Poèzija Prešerna v ruskih prevodah i literaturnoj kritike.« *Slavjanskij al'manah* 1999, 284–292.
- Trenc, Andreja. 2007. »(Ne)prevedljivost Majakovskega v slovenščino na primeru pesnitve Oblak v hlačah.« *Hieronymus* 1, št. 1–2: 75–85.
- Vidmar, Josip. 2013 [1926]. »Prevodi iz ruščine (1926).« V *Prevajalci o prevodu. Od Trubarja do Županciča*, uredila Majda Stanovnik, 259–262. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Vrtač, Klara. 2016. »Slovenski prevodi ruske literature v slovenskih literarnih časopisih do 1. svetovne vojne.« Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani.
- Zabukovec, Urša. 2018. »Perevodčik Kysi Tat'jany Tolstoj: rab avtora ili čitatelja?« V *Miry literaturnogo perevoda: V 2 t. T. 1. Perevodčik i avtor: na puti k ideal'nomu tekstu*, uredila Aleksandr Ja. Livergant in Dar'ja D. Kuzina, 49–54. Moskva: Institut perevoda.
- Željeznov, Dušan. 1982a. »Prvi prevod Puškina v slovenščini.« V *Iz zgodovine prevajanja na Slovenskem*, uredili Drago Bajt, Frane Jerman in Janko Moder, 43–46. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Željeznov, Dušan. 1982b. »Prvi zgledni Puškin v Levstikovem prevodu.« V *Iz zgodovine prevajanja na Slovenskem*, uredili Drago Bajt, Frane Jerman in Janko Moder, 55–61. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Željeznov, Dušan. 1982c. »Vladimir Levstik in Puškin.« V *Iz zgodovine prevajanja na Slovenskem*, uredili Drago Bajt, Frane Jerman in Janko Moder, 211–220. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.

POVZETEK

V poglavju so uvodoma na kratko predstavljeni različni kulturnozgodovinski konteksti, ki so določali recepcijo ruske književnosti na Slovenskem v posameznih zgodovinskih obdobjih, ter postopna uveljavitev slovenske književnosti kot samostojne nacionalne književnosti pri Rusih. V osrednjem delu sledi podrobnejši pregled prevodov po posameznih obdobjih: obsežnejši del je namenjen daljši ter bogatejši zgodovini prevodov ruskih avtorjev v slovenščino, krajši slovenski književnosti v ruščini, pri obeh pregledih pa je v ospredju izpostavitve specifikke prevodov v posameznih obdobjih ter kulturnozgodovinskih okoliščin, ki so imele na to specifikko potencialni vpliv. V sklepnih treh razdelkih so posebej izpostavljena tista dela ruske in slovenske književnosti, ki so bila najpogosteje prevedena, v kratkem pregledu pa so predstavljeni najpomembnejši književni prevajalci ter tudi nekatere dosedanje prevodoslovne obravnave prevodov iz ruščine v slovenščini in obratno.

ABSTRACT

In the introduction, the chapter briefly presents various cultural and historical contexts that determined the reception of Russian literature in Slovenia in various historical periods, as well as the gradual establishment of Slovene literature as an independent national literature in Russia. The central part of the chapter is dedicated to a more detailed review of translations in different historical periods: the first, larger part is dedicated to the longer and richer history of translations of Russian authors in Slovenia, the second, shorter one, to Slovene literature in Russian. In both historical reviews the focus is on highlighting the specifics of translations in individual periods and the cultural and historical circumstances that potentially influenced it. In the final three sections, those works of Russian and Slovene literature that have been most often translated are highlighted, the most important literary translators are presented in a short overview, as well as some of the previous translation studies devoted to literary translations from Russian into Slovene and vice versa.